

Macedonische Studien. Von Dr. Vatroslav Oblak. Wien 1896. Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. Philos.-histor. Classe. 8°, 127 (z dodatkom 156).

Slovanska narečja po Macedoniji so za slovansko filologijo v mnogem oziru velikega pomena, prvič zlasti za določitev domovine stare cerkvene slovenščine, tako da se to vprašanje nikakor ne da razrešiti brez natančnega znanja macedonskih narečij, posebno v okolici solunski. V novejšem času pa je postalo aktualno tudi vprašanje, pripadajo-li macedonska narečja k bolgarski ali srbohrvaški dialektični skupini, in to vprašanje se brez temeljitega znanja omenjenih narečij seveda ne da določiti.

Že mnogo poprej, predno je dobila macedonska hipoteza tako trdno stališče, kakor je ima dandanes, so se zanimali slavisti za slovanska narečja macedonska; da, to zanimanje, kakor pravi Oblak, je prav tako staro, kakor slavistika! Prva sta seveda bila Dobrovský in Kopitar, ki sta svojo pozornost obrnila tudi na to stran. Potem je priobčil Vuk Karadžić v svojem delu: »Додатак к санктпетербургским сравнительным рѣчницѣмъ с особитимъ огледомъ болгарскаго языка« (1822) nekoliko macedonskih narodnih pesmi ter tako nekoliko seznanil svet z maced. narečji. Pozneje se je nabralo mnogo gradiva v raznih izdajah narodnega blaga, pesmi, pravljic in bajk; v novejšem času pa je podal »Sbornik« bolgarskega naučnega ministrstva iz raznih krajev Macedonije dokaj dialektičnih podatkov. Toda natančna proučitev navedenih narečij iz takih zbirk ni možna, ker je zlasti v narodnih pesmih le redko zabeležena navadna narodna govorica, in ker tudi nedostatna in nedosledna ortografija ne izraža določno pravilnega izgovora. Nekateri stvari tudi niso natančno zabeležene, ker njih nabiralci, zlasti učitelji, popi in trgovci niso dovolj pazili na dialektične posebnosti in natančnosti.

Obširnejše znanstvene študije o macedonskih narečjih doslej še nismo imeli, ker so macedonske razmere ovirale tako delo. Umevno je torej, da je ugodil Oblak nujni želji, ker nam je v svojem temeljitem delu narisal dialektične posebnosti vsaj nekaterih krajev, četudi ni mogel izvršiti svojega dela v celem obsegu, ker mu je turška vlada preprečila njegove načrte. Vendar nam je podal dialektično sliko krajev Sucho, Debra, Galičnik, Kleine in Oboki ter narečje severne okolice solunske (Novo selo, Grdabor, Bugariovo, Vatiluk in Vardarovci). Oblak je opazoval narečja nekoliko na licu mesta, zlasti v zadnje imenovanih krajih, ali pa v Solunu pri ljudeh, ki so bili iz dotičnih vasi.

Oblak razpravlja najprej glasoslovje, ki obsega največji del knjige (77 str.) in podaje zatem svoje opazke glede macedon. oblikoslovja. Tvarino je razvrstil tako, da je najprej označil veljavo enega glasu (pričel je s poluglasnikoma, potem slede samoglasniki in nazadnje soglasniki, posamezni in v raznih skupinah) v vseh treh glavnih dialektičnih skupinah (1. Sucho, 2. severna okolica solunska in 3. Debra), potem je prešel šele k drugemu glasu. Razvrstitev je torej jako pregledna; k temu je pripomoglo mnogo tudi skrbno in jako podrobno paragrafovanje (skupaj 162 §§); le-to bo olajševalo porabo knjige zlasti pri citiranju. Jako porabna je tudi kratka pregledna karakteristika vsakega teh treh glavnih narečij (na str. 123.—126.).

Oblak, kateremu ni bilo usojeno, da bi bil učakal natis svojega dela, ki je plod trudapolnega potovanja po Macedoniji — si je z njim še povečal slavo, katero si je bil že prej stekel v zgodovini slovanske filologije. Njegove »Macedonische Studien« bodo važen faktor v daljnem razvoju slavistike in so pravi temelj za poznanje maced. narečij. Žal, da mu je prerana smrt, ki ga je prehitela sredi najmarljivejšega delovanja, preprečila njegovo namero, katero je označil v predgovoru na str. 8.: „Der zweite Theil meiner macedonischen Studien wird die Erklärung der bedeutendsten Lautprocesse, die Besprechung der Stellung der hier behandelten Dialecte zu den übrigen macedonischen Dialecten und das Verhältniß der letzteren zur bulgarischen und serbokroatischen Dialectgruppe enthalten.“ Šele skupno, celotno delo bi dobilo popolno vrednost, kakršno je nameril pokojnik svojemu spisu. Morda se bo dalo iz njegove rokopisne ostaline marsikaj porabiti, da se vsaj deloma uresniči Oblakov načrt.

Profesor Jagić je dodal dodatek, obsegajoč Oblakova pisma iz Macedonije, katera je že priobčil »Zvon« na drugem mestu. Jagić je tudi oskrbel po avtorjevi smrti korekturo ter popolnil neizvršeno paragrafovaje. Marsikatero pomoto, ki so se vrinile Oblaku pri prepisovanju, in katere bi bil pri korekturi gotovo zapazil, je Jagić v njegovem smislu popravil, nekaj mest pa, pri katerih je imel pomisleke, je pustil, ker ni hotel pri rokopisu ničesar predruščiti. Prof. Jagiću bodi za njegov trud, katerega je imel z delom našega rojaka, na tem mestu izrečena iskrena zahvala.

Fr. Vidic.

Muzikalije »Glasbene Matice«, izdane za leto 1896. Anton Foerster: Pet samospevov, Fran Gerbič: Trije dvospevi, Stanko Pirnat: Vzpomladna pesem.

Pri umetniški stroki, kakršna je pesem, v kateri se veže beseda z glasbo v celoto, je vprašati prvič, kakšen je tekst, poetiška podlaga, nadalje, kako se je ta spojil z glasbo, je-li ohranil tekst vso svojo prvotno moč in veljavo, ali je morda le-ta celo stopnjevana ali pa oslABLJENA, in končno, kar je pa sekundarno vprašanje, kakšna je glasba sama na sebi z glasbenega stališča. Po tem, kako ustreza skladatelj rečenim vprašanjem, moremo soditi prav sigurno o visokosti njegove ne samo glasbene, ampak tudi občne inteligence. Kdor se postavi na višje in širje stališče nego zgolj na glasbeno, kdor piše kakor pesnik-skladatelj (čeprav ni sam zapisal besed), tisti napiše izvestno delo večje vrednosti, nego oni, ki piše zgolj kot glasbenik.

Oglejmo si skladbe, o katerih je tu govoriti. Izmed uglasbenih tekstov se odlikujeta pri Foerstrovih samospevih posebno v narodnem slogu pisana „Zapuščena“, pesem talentiranega samouka Chládká, in Simona Jenka „Mlad junak“. Gerbič si je izbral ne baš slikovito liriko, sladko, mehko in plitvo, kakršno so gojili dolgo časa srednje vrste nemški talenti. Pirnat je posegel, kakor je že običajno pri naših skladateljih, v bogate, žal, da večinoma le kvantitativno bogate zaloge „Vrtca“.

Pri kompoziciji so zavzeli skladatelji zgoraj označeno trojno stališče. Foerster deklamuje tekst, ne sicer vsega, marveč tako, da krepi vtisk verzov i melodiški i s spremljanjem, seveda le toliko, kolikor ravno dopuščajo njegovi ne ravno strasti in ognja polni teksti in rezka pesemska oblika.